

ТАНЕКЕ

ISSN 0134-2266

1988

Istun Tallinnas lennukisse JAK-40. Vähem kui poole tunni pärast maandub lennuk Hiiumaal Kärdlas. Hiiumaa on kaunis ja metsarikas saar. Mulle meeldivad eriti kadakad. Neid on siin suuri ja väikeseid, ümaraid ja püramiidikujulisi. Hiidlane harib maad ja kasvatab karja, püüab kala ja ehitab. Kindlasti viskab ta nalja, aga oskab ka teiste naljast aru saada. Mind huvitas,

MIDA TEEVAD HIIMUMAA LAPSED SUVEL?

Jutustab MAARIKA RAUDSEPP Palade 8-kl. Koolist.

Suvel tõusen vara. Koduõues on hommikul vaikne ja ilus. Ema on juba üleval ja lüpsab lehmi. Neid on meil kolm: Tuti, Tondu ja Trull. Mulle maitseb väga värsket soe piim. Ema ruttab tööle ja sageli ajan loomad karjamaale mina. Öhtul läheme õega lehmadele järele. Vahel peidavad nad end kusagile ära. Siis hüüame: «Vissi! Vissi!» Lehmad tunnevad meie häält ja tulevad tavaliselt võsast välja. Ja neile ei peagi nõõre sarvi panema. Tuti, Tondu ja Trull tulevad niisama meiega koos koju. Kodus rohin peenraid, kastan lilli ja aitan ema köögis. Ema ütleb sageli: «Lastest on ikka suur abi!» Ega ma ainult tööd tee. Kui ilm on soe, siis käime öhtuti kogu perega ujumas. Mulle meeldib ka kiikuda, peitust mängida ja eriti heinaküünis heintesse hüpata.

Jutustab URMAS PIIL Kärdla Keskkoolist.

Suvel on kõige mõnusam olla maal vanaema ja vanaisa juures. Nad elavad Hellamaa kandis Värssul. Meri on seal üsna lähedal. Juba väiksesena käisin meestel abiks kalavõrke puhastamas. Kord pärast tööd ütlesid mehed: «Olete tublisti töötanud. Jookske nüüd pooleks tunniks koju, pange end soojalt riidesse ja siis merele.» Oli siis alles kiire! Ka isa on mind kalale kaasa võtnud. Tean täpselt, et merel olen enne seda suve käinud kuus korda. Kord tõusis merel üsna tugev tuul. Küll loksutas paati. Algul oli veidi kõhegi, kuid kartma ma küll ei löönud. Tormine meri keerutab põhjast muda üles, vesi muutub sogaseks. Vaikse ilmaga on jälle vesi puhas ja sillerdav. Siis on mõnus ujuda. Kindlasti on paljudele uudiseks see, et meil viiakse suveks lambad laidudele. Ah, et mis see laid on! Laid on väike saareke, inimesi seal ei ela. Lammastele laiul toitu aga jätkub ja ära joosta nad ka ei saa. Lambad viiakse laidudele suurte paatidega. Mõni lammas ei taha paati minna, hüppab kas või vette. Meestel on alati võrgud kaasas. Lammas püütakse siis võrku ja tõmmatakse ikka paati. Sügisel fuuakse lambad koju fagasi. Sel suvel hakkame isaga sauna ehitama. Arvan, et see on huvitav töö. Ja kui võimalik, siis lähen kindlasti merele.

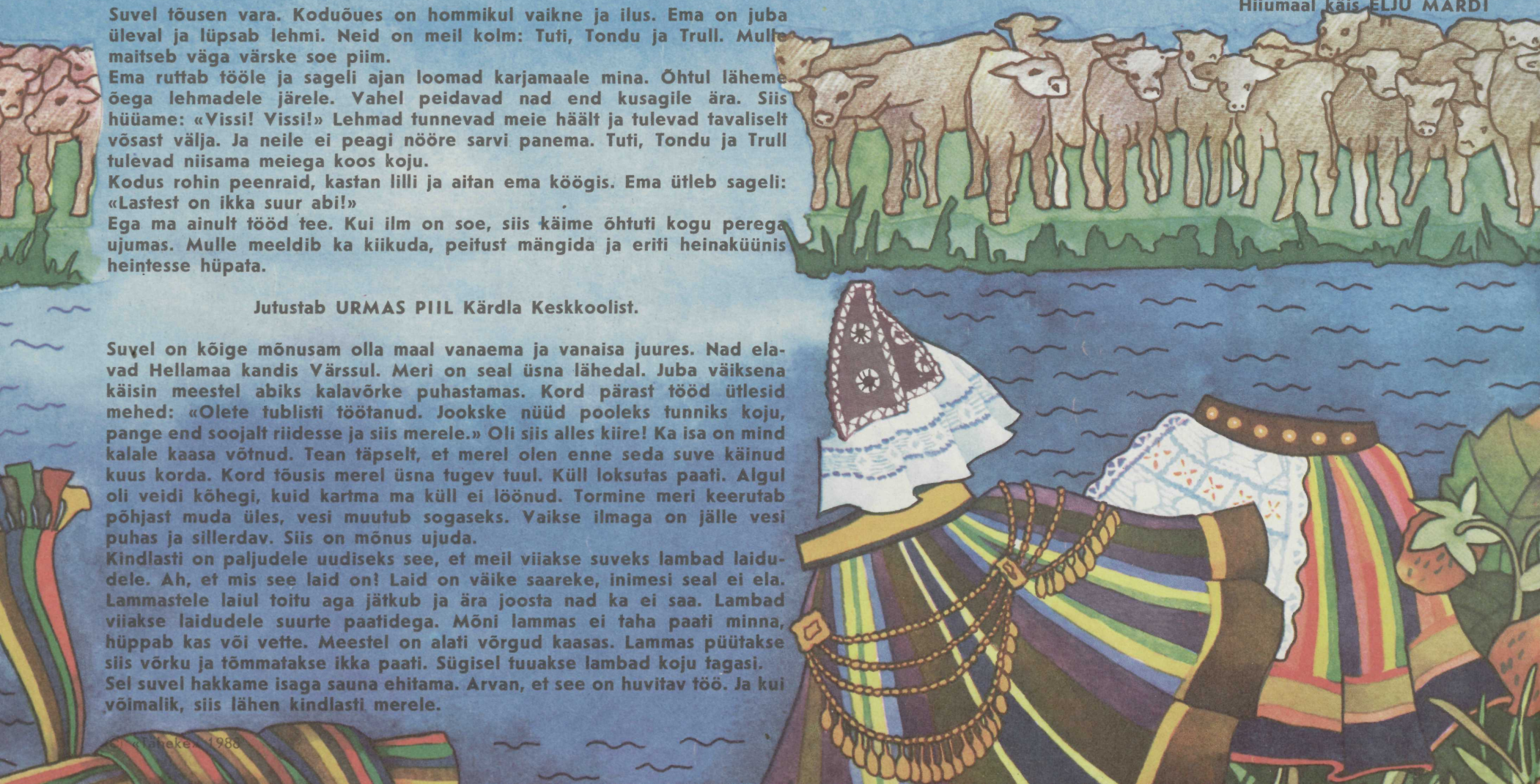
Jutustab MERIKE MERENDI Kärdla Keskkoolist.

Minu ema töötab lasteaias. Ta armastab rahvatantse tantsida ja õpetab neid ka lastele. Möödunud suvel olime tantsulaagris. Seal oli väga huvitav. Kõike tuli ise teha, süüagi keeta. Keetsime piimasuppi, küpsetasime viinereid, tegime kisselli ja vahukoort. Mulle maitsevad kõige rohkem peedisupp ja vahukoor.

Iga päev käisime ujumas. Laager oli toredas kohas. Mõned poisid läksid vahel dressides merre, kohe liivakünkalt jooksid vette. Ega ema nendega väga ei rielnudki. Ainult riided pidid nad kohe ära võtma ja kuivama panema.

Suvel paneme koduõue telgi üles. Selles on mõnus mängida. Soojal suvepäeval käime ujumas ja siis läheme metsa. Meie kodu lähedal metsas on tore plats. Selle ümber korjame maasikaid, platsile teeme aga tule ja küpsetame vorsti.

Hiiumaal käis ELJU MARDI

Sinule ainult

JAANUS TAMM

Lapsepõlvkodu aknast
vaatab välja vanaema.
Õhtu heidab halli räti
üle taeva aegamisi.

Rohtund rada väravani.
Õhtuti näeb vanaema
seda mööda tulemas
kõiki inimesi,

kes on sellest põliskodust
seadnud teele ennast
juba ammu enne seda,
kui sai sinust laps.

Mõtlevahel nendele,
kui korraks tuled linnast.
Vaata ukse kohal arvu
1882.

KUI MASIN ÄRA KAEVAB MAA,
kes jääb siis mulla pääle?
Kuid päris kindlalt mullata
me kodututeks jääme.

Ja kodutu on nagu puu,
mil maa seest kistud juured.
Ta hõlpsalt ümber tõugata
seal võivad valjud tuuled.

Illustreerinud REGINA LUKK

Kool sai lapsed tagasi

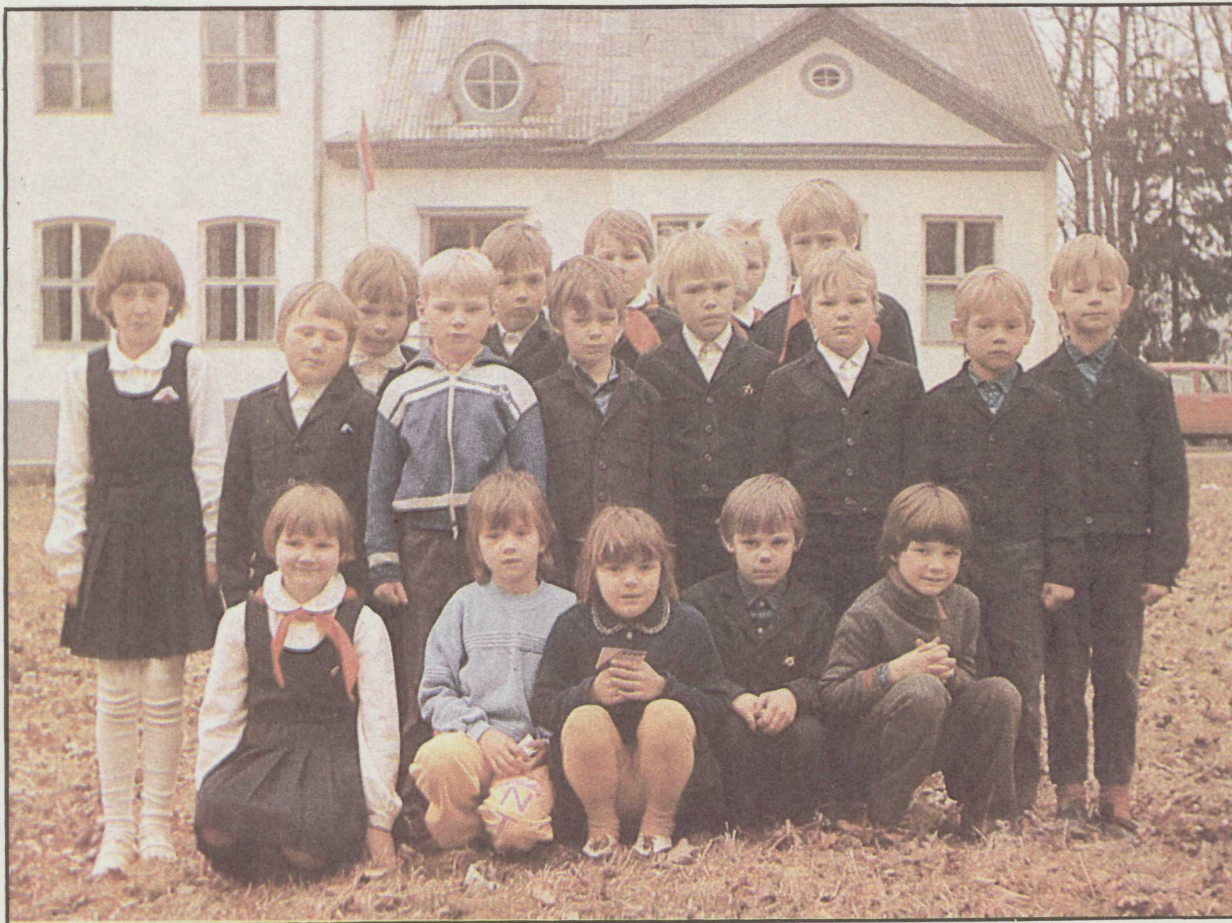
Pikaveres käis EDA ALLIKMAA

Täpselt kümme aastat ei olnud Pikaveres kooli. Uue peremehe saanud maja seisis enamjaolt tühjalt. Hoolitsetud koolipark kasvas metsa, suur katseaed rohtus. Pikavere lapsed sõitsid busiga 15 km kaugusele Arukülla kooli. Möödunud sügisel sai kool lapsed tagasi. Nüüd seisab peaukse kõrval nimetahvel: Pikavere Algkool.

Esimene september tõi vana kooli juurde palju rõõmsaid inimesi, et OMA kooli taasavamist pühitseda. Kombekohaselt istutati kooliparki puid. Ilusat päeva jäävad meelde tuletama kuusepuu ja kaks sirget tamme.

Tänavu mahuks koolipere ühte ruumi õppima, neljas klassis on kokku 20 last. Siin tuleb igaühel tubli olla. Koolipeol loeb ja laulab ka

Pildistanud JAAN TAMMSAAR

suurim mürgeldaja ja vaikseim puterdis. Õppimisega on lood nii nagu igal pool mujalgi, hindenumbrid ikka samad saadaval: viiest kaheni. 3. klassi Jaanus püüab teadmisi nagu õhust. Kaks muidu muheda olemisega venda on küll hulga pealelõunaid koolitundidele lisaks aabitsa taga istunud. Aga raamatutarkus on ikka visa tulema.

Puhtas lilli täis koolimajas on koduselt ödus olemine. Tere! kuuleb iga sisseastuja. Õuepori pühitakse jalamatile, seda ei tassita maja mööda laiali. Poisid lubavad tüdrukutel ees klassi minna. Lihtsad kombes, aga mõnes paigas on need ometi ära unustatud!

Õpetaja Kadri ja õpetaja Eha — kutsuvad lapsed õpetajaid koduselt eesnimepidi. Ka õpetajale «sina» ütlemist pole ära keelatud. Kombekas «teie» tuleb igaühel ise suhu kui paras aeg, arvatakse. Hea, kui võid õpetajat oma sõbraks pidada.

Viljar tahtis ükskord õpetaja Ehale jänesepoja tuua. Õpetaja sõdis algul käte ja jalgadega vastu, tal polevat jänesele süüagi anda. Kärmelt lubas Märten porgandeid, Kalmer kapsalehti tuua, kõik tahtsid millegagi aidata. Mul pole teda ju kuhugi panna, oli õpetaja hädas. Mees teeb puuri, anti nõu. Rääkisidki augu pähe! Tõsi küll, viimaks tuli välja, et jänesemal polnud poeg veel sündinud.

Vanas koolimajas võib ka üht-teist kummalist juhtuda. Uue aasta paiku ilmusid 6-aastaste klassi akna taha päkapikud. Ainult hetkeks, ja kadusid siis. Kõik jooksid ülepeakaela õue päkapikke otsima. Leitigi tillukesed jäljed, mis viisid õõnsa tüvega puujumaka juurde. Pärast oli klassi aknalauale piparkooke toodud. Kevadpäike kutsus vahetundidel jälle õue. Poisid müttasid palliplatsil, tüdrukud kadusid pargiteedele. Kuurist toodi välja aiatööriistad. Kooliümbrus sai värske ilme.

Kevadväsimust aitas peletada ka — ujumine. Aprillikuus viis kolhoosibuss kahel korral nädalas kogu kooli Tallinna «Kalevi» basseini ujuma. Nüüd ootavad Pikavere lapsed kannatamatult, et päike vee soojaks kütaks.

Ah saabki juba ujuda!
Karsumm!

Kui sinu vanaisa ja vanaema väikesed olid, panid nad kooli minnes tingimata ranitsasse mõne õpperaamatu, mille autori nimeks oli JOHANNES KÄIS. Johannes Käis, pärastine ENSV teeneline õpetaja, oli SUUR KOOLIMEES, kes ühtekokku kirjutas ja koostas lastele üle saja õpiku. Johannes Käisi kooliraamatud õpetasid lapsi loodust jälgima ja uurima, õpetasid lapsi paljudele küsimustele ise vastust otsima. Järgnevad lühipalad on võetud viiskümne aastat tagasi koostatud lugemisraamatust «Esimesed vööd».

Illustreerinud AARNE VASAR

VANAEMA JUTUKE

MEES LÄKS METSA. EHITAS MAJA. TEGI KATUSE PEALE. TÕRVAS KATUSE ÄRA. LIND LENDAS KATUSELE. LINNU SABA JÄI KINNI. LIND TÕMBAS SABA LAHTI. NOKK JÄI KINNI. TÕMBAS NOKA LAHTI. SABA JÄI KINNI. TÕMBAS SABA LAHTI. NOKK JÄI KINNI.

LAPSE PRILLID

ISA LUGES RAAMATUT. TAL OLID PRILLID EES. VÄIKE VELJO ÜTLES ISALE:

«ISA, OSTA MULLE KA PRILLID, SIIS SAAN MA LUGEDA NAGU SINAGI.»

«HEA KÜLL, VELJOKE. OSTAN SULLE PRILLID. JUST NII-SUGUSED, MIS SULLE TARVIS.»

JA ISA OSTIS VELJOLE — AABITSA.

Elevandipoeg ja Mammutipoeg

KALJU SAABER

Oli väga palav ilm. Elevandipoeg vantsis Ajajõele janu kustutama. Pistis londi vette. Kui ta seal mõnusasti jõi, nägi ta, et jõe teisel kaldal, mida alati näha ei olnud, kustutab samuti keegi janu, londiots vees. Elevandipoja väikesed silmad läksid suureks. See teine seal teisel pool Ajajõe, mille vastaskallast alati näha ei olnud, oli just nagu tema ise — lont ja puha, ainult karvasem ja pisut tumedama nahaga.

«Kes sina seal oled!» päris Elevandipoeg.

«Mina olen Mammutipoeg,» kostis teine teiselt kaldalt.

«Kas see on tõsi, et sina oled minu vana-vana-vana-vanaisa!» päris Elevandipoeg.

«Muidugi,» kostis Mammutipoeg, ajades londi tähtsalt püsti.

Illustreerinud HILLAR METS

Seebilugu

INGE TRIKKEL

Vanaema oli juba vana ega jaksanud enam hästi poes käia. Seepärast rääkis ta mitmel hommikul: «Peaks keegi mulle ometi seepi tooma.» «Küll ma toon,» ütles ema. «Küll ma toon,» lubas isa.

«Kui meeles seisab, siis toon,» ütles pojapoeg Margus. «Õudsel palju on tegemist.»

«Noh, kas seepi tõite?» küsis vanaema esmaspäeva õhtul.

«Täna oli seebipood kinni,» ütles ema kiiresti.

«Kõik saunad on esmaspäeviti ka kinni,» teadis isa.

«Mul oli korvitrenn,» ütles Margus. «Meil tuleb varsti võistlus.»

«Ahah,» ütles vanaema. «Noh, ju te siis mõni teine päev toote.»

Teisipäeval oli emal mingi koosolek, isal aru-
anne ja Margus tuli hilja. Vanaema ei saanud

tema käest seepi küsima hakatagi, poiss juba magas.

Kolmapäeval oli emal juksur, isal komandering, Margusel... Kes seda teab, mis ühel seitsmenda klassi poisil kõik olla võib.

«Küll teie pead on ikka laiali,» ütles vanaema, kui nädal hakkas läbi saama. «Puha tuult täis.»

Pisike Pille kuulis seda juttu pealt ja mõtles, et küll on kole, kui kõikide pead laiali lähevad. Noh, nagu vanad võililletutid või harevil lillkapsad. Ja kui siis veel tuul sinna sisse poeb ja undama hakkab!

Järgmisel hommikul kuulas vanaema raadiost

«Kui nii,» leidis Elevandipoeg, «siis sa peaksid oskama londiga pritsu teha, vana-vana-vana-vanaisa!»

«Muidugi,» kostis Mammutipoeg. «Tahtsin seda just sinu käest küsida. Ega sa ole ära unustanud!»

«Mina ei unusta ära midagi, mis mulle vana-vana-vana-vana-
isad on õpetanud,» kinnitas Elevandipoeg ja tõmbas samas
londi rõõmsalt vett täis.

Ja nad pritsisid teineteist üle Ajajõe, mille vastaskallast alati
näha ei olnud, kuni jõe kohale kerkis imeilus vikerkaaresild.
Elevandipoeg astus sillale, et minna üle jõe ja vedada Mam-
mutipojaga londikooku. Aga oh häda! Kui ta oli paar sammu
astunud, langes vikerkaaresild tema all kokku. Ja Ajajõe teist
kallast ega Mammutipoega polnud enam näha.

Elevandipoeg vantsis kurvalt oma karja ja ema juurde. Aga ta
tuleb Ajajõe kindlasti tagasi, kui teine kallas jälle paistab.
Ja ka Mammutipoeg on kindlasti seal.

«Perekond ja kodu» saadet. Isa ja ema veel
magasid. Pille puistas tasa-tasakesi oma hoiu-
karbi tühjaks ja valas suure pihutäie peenraha
kilekotti. Siis pani ta end kähku-kähku ri-
desse. Mis sest, et sukkpüksid natuke keerdus,
müts kuklas, kasukanööbid valesti kinni ja kin-
dad ununesid hoopis. Pille läks oma kodu lähe-
dale poodi, seal oli ta vanaemaga mitu korda
käinud. Sättis end sabasse ja vaatas hoolega, et
ta ikka ühe ja sama tädi taga seisaks. Kui ta
leti juurde jõudis, puistas tüdruk kogu oma
rahahunniku lauale. Poetädi hakkas esiteks küll
pahandama. Aga Pille järel oli sabas üks tore

noor onu. Tema sättis kõik rahad kiiresti nal-
jakateks tornideks, poetädi lõi need tornid oma
arvelaua klõps-klõps kokku ja andis vastu suure
hunniku seepe.

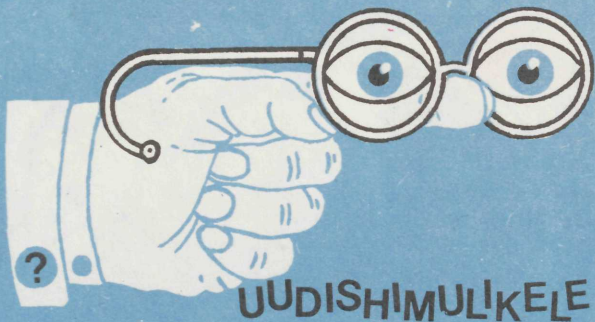
«Igasuguste paberitega,» tuli Pillel meelde palu-
da. «Ja üks päris paljas kollane seep ka.» Nii-
sugusega pesi vanaema sokke, Pille oli näinud.
Pille oli näost kohe päris punane, kui ta pärast
«aitähhi» uksest välja vudis.

Vanaema kuulas veel peretundi. Pille võttis
kähku õueriidid seljast ja seadis seebid vannit-
oas suuruse järgi ritta. Siis läks ta kiiresti oma
tuppa mängima.

«Sa armas aeg, mis komejanti siin on tehtud!»
hõikas ema, kui ta vannituppa pesema läks.

Vanaema keetis köögis kakaod. Hommikust süües
olid kõik kuidagi teistmoodi. Pille õhetas, isa-
ema, vanaema püüdsid küll üht, küll teist jutu-
teemat üles võtta. Aga päris õige jututeema
peale ikka ei saadud. Üks vaatas ühe otsa ja
teine teise otsa.

Kui kakao oli joodud ja nõud puhtaks pestud,
tuli vanaema Pille juurde. Ta sosistas tüdrukule
kõrva: «Kui sa teinekord jälle poodi lähed, siis
võta mind kaasa. Saan ka natuke ometi jalu-
tada.»

UUDISHIMULIKELE

KES OLİ LEMBITU!

Sakslased tungisid meie maale aastal 1208. Algas ligemale 20 aastat kestnud eestlaste visa ja vapper vabadusvõitlus. Eesti sõdalaste tuntumaid väejuhte oli Lembitu. Ta oli Sakala (praegune Viljandimaa) maakonna üks vanemaid, elupaigaks oli tal Lõhavere küla ja linnus. Lembitu liitis eestlaste üksikud väesalgad ühtseks suureks malevaks. 1210. aasta suvel võitis malev vaenlase väed Ümera jõe ääres. Lembitu kutsel tulid vene sõdalased eestlastele appi. Üheskoos aeti sakslased kogu Eestimaaalt välja. Siis koondas Lembitu Pala jõe äärde 6000-mehelise maleva. 21. septembril 1217. tungiti saksa vägedele kallale. Madisepäeva lahinguna tuntud võitlus peeti kümnekonna kilomeetri kaugusel Viljandist. Eestlased kaotasid lahingu. Koos teiste vanematega langes ka maleva üldjuht Lembitu. Kuid vabadusvõitlus jätkus. Eestlased alistati alles aastal 1227.

MIS ON LINNAMÄGI, MIS ON MAALINN!

Need on mälestised meie esivanemate minevikust. Vaenlaste kallaletungide kaitseks ehitati küla lähedale künkale või mäeseljale kõrge püstpalkidest tara või ristpalkidest sein. Seina siseküljele tehti rõdu, kus sõdalased said liikuda ja vaenlastega võidelda. Kui küla lähedal mäge ei olnud, kanti kokku kive ja kuhjati

Suur ja seisev, ripub seinal

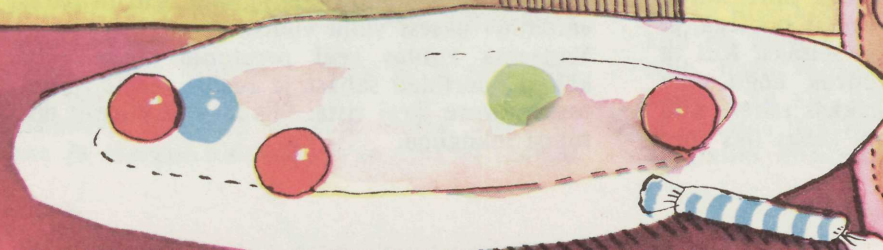
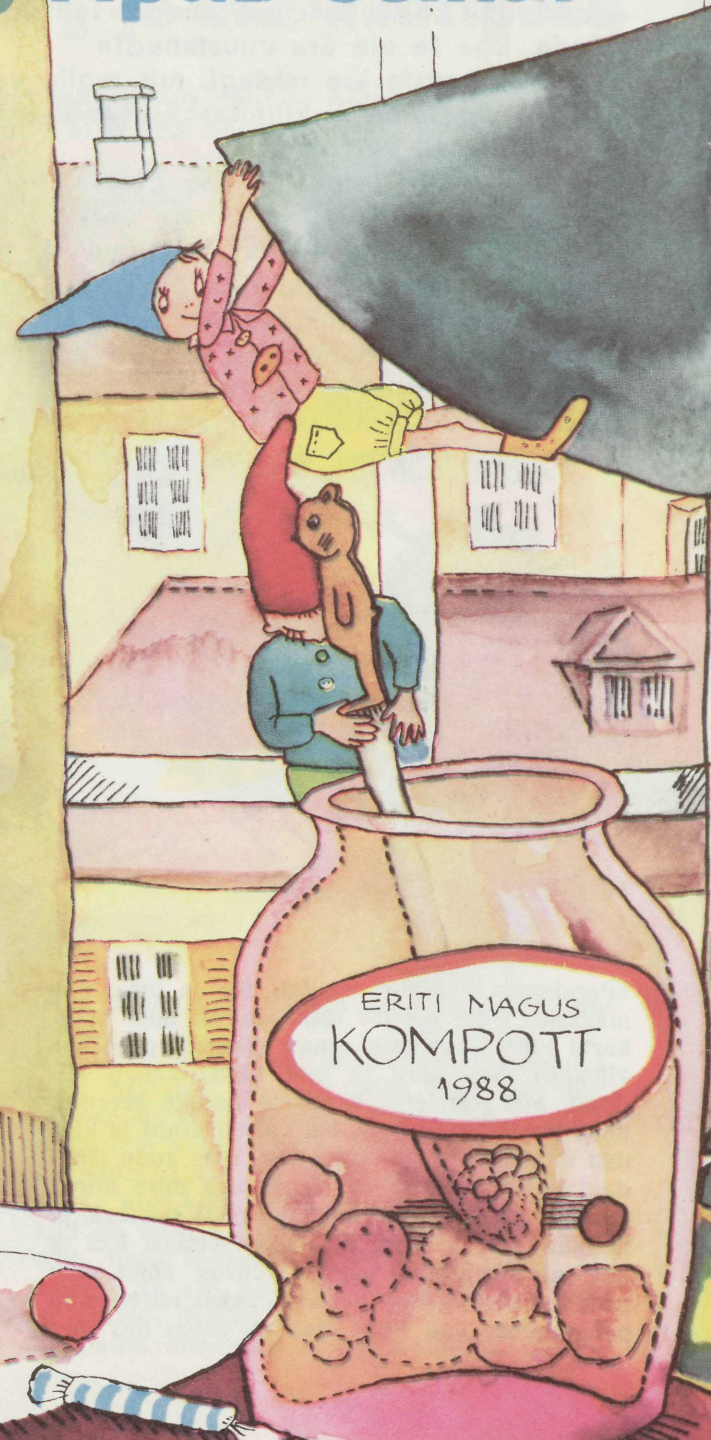
OTT ARDER

KELL EI TIKSU, KELL EI KUKU,
AJALOOM ON PANDUD LUKKU.
AJALIND, VA KELLAKÄGU,
SAMUTI EI NÄITA NÄGU.
MIS TA KUKKUND, MIS TA KISAND,
NÜÜD ON VEDRU VÄLJA VISAND.

NAGU KULLAKARVA KOMMID
KÕRGESEINALE RIPPU POMMID.
MEENUTADES MÖÖDUND AEGU,
PENDEL PÜSIB PAIGAL PRAEGU.
KORRA PÄEVAS SEIEREID
SIISKI USALDADA VÕIB.

SUUR JA SEISEV, RIPUB SEINAL,
KAHJU, MIS SÄÄL SALATA,
KAHJU, ET EI ULATA,
EI ULATA, EI OSKA KA,
OO, AJALOOM, SIND AIDATA.
NAGISEVAD PÖRANDAD —
KASVAD, KÜLL SIIS PARANDAD!

Illustreerinud ANU KALM

Päkapikud

JAAN KAPLINSKI

EILE SAI MEIE MAJA
TÄIS PÄKAPIKKUSID.
NAD PUGESID SEINAKAPPI
JA VOODISSE TIKKUSID.

NAD PUGESID SEINAKAPPI,
LAELAMBIGA KIIKUSID
JA RONISID KARDINAPUU PEAL,
NII ET KARDINAD LIIKUSID.

NAD LIMPSISID KAPIST KOMPOTTI
JA KÜPSISEID NÄSISID
JA MÄNGISID LASTEGA PEITUST,
KUNI LAPSED VÄSISID.

AGA PÄKAPIKUD EI VÄSIND, —
NII LIHTSALT SEE NEIL EI KÄI.
KUI LAPSED MAGAMA VIIDI,
PIDU VEEL KESTMA JÄI.

SEE KESTIS HOMMIKUNI,
AGA SUUREMA KÄRATA.
ON PÄKAPIKK VAIKNE OLEND:
TA LAPSI EI ÄRATA.

ON PÄKAPIKK VAIKNE OLEND
VAIKSE SÕNA JA ASTEGA.
MEIEGA TEMA EI OLE —
TEMA ON LASTEGA.

TA PILK ON KUI TULESÄDE.
TA HÄÄL ON SÜGAV JA MUST.
TA OOTAB SIND PRAEGU JUBA
TEISPOOL UNENÄO UST.

kruusa ning mulda. Rajati suur ringvall, millele ehitati palkidest linnus. Hädaohu korral põgenes külarahvas koos kariloomadega linnusesse varjule. Muul ajal linnuses ei elatud. Muinaslinnused on kõik ammu-ammu hävinud, järele on jäänud vaid asukohad. Linnamäeks kutsutakse looduslikku küngast või mäeseljakut, kus linnus asus. Maalinnaks nimetatakse aga inimekatega kuhjatud ringvalli. Neist paigust on teadlased välja kaevanud põlenud palgijuppe, leidnud roostetanud möögateri, oda- ja nooleotsi, savinõude kilde ja ehteid.

KUIDAS ALGAS JÜRIÕO ÜLESTÕUS!

Tol kaugel ajal oli Eestimaa saksa ja taani vallutajate võimuses. Talupoegi sunniti aina rohkem tööd tegema ja üha suuremaid makse tasuma. «Ajame võõramaalased minema!» otsustasid talupojad.

Ülestõusust jutustab kirjanik Eduard Bornhöhe oma raamatus «Tasuja». Sealt saame teada, et ööpimeduses pani ratsanik tõrvalondi põlema ja sellega vehkides andis ülestõusuks märku. Jutustuse kirjutamise ajal kirjanik veel ei teadnud, kuidas asi tegelikult oli. Jüriöö, 23. aprillil 1343. aastal, süütasid harjulased ühel mäekünkal asuva maja. Talupojad tungisid ümbruskonna mõisatesse ja panid need põlema. Hävitati ka võõramaalaste tugev kants — Padise klooster.

Seejärel suundus kümnetuhandeline vägi Tallinna piirama.

KUIDAS ÜLESTÕUS LÕPPES!

Sakslased kutsusid ülestõusnute neli juhti ja kolm sõdalast Paide lossi läbirääkimistele. Kuid 4. mail need juhid ja sõdalased hukati. Sakslaste sõjavägi saabus Tallinna alla. Talupojad ei suutnud ilma juhtideta sakslastele vastu panna, 14. mail kaotati viimane lahing ja ülestõusnud põgenesid. Võõramaalaste vastu võitlesid ka Lääne-, Viru- ja Saaremaa talupojad. Viimasena alistus 1345. aastal Saaremaa. Et saarlased tulevikus ei hakkaks vallutajatele vastu, ehitati kaks lossi — Kuressaare ja Maasilinna.

METSMAASIKAS

«Jaan toob maasikad majasse!» ütleb rahvasuu. Suve esimese küpse maasika leiad teepeenra päiksepoolsest küljest tavaliselt jaanipäeva paiku. Kui punava marja põske oled pistnud ja tunnud seda suulael sulavat, usud: nüüd on suvi käes. Maasikas avab ka metsas marjahooaja. Maasikamamm on kuulus, seda tunneb iga jõnglane.

Taimeteadlased, kes on maasikat kaua ja hoolikalt uurinud, ütlevad, et maasikal marju polegi. Taimeliigi erisuguseid vilju uurides on nad marjadeks ristinud kõik viljad, millel on seemned sees ja viljaliha ümber. Vilja suurust nad seejuures tähtsaks ei pea. Seepärast on botaaniku jaoks mari nii sõstar kui ka arbuus. Maasikaviljal pole seemned viljaliha sees, vaid selle peal. Seemned on peidus imepisikestes mügarates, mis maasikavilja pealtpoolt konarlikuks muudavad. Taimeuurijatega vaidlema ei tasu hakata, nemad teavad paremini. Aga ega rahvast ümber õpetama maksa ka hakata. Oleks tõesti liig nõuda, et nimetagu kõik edaspidi marjaks arbuusi, kuid maasikat mitte.

Kui päriksin mõne lapse käest, mitut liiki maasikaid Eestimaal kasvab, oleks vastus arvatavasti: kahte liiki. Metsmaasikad kasvavad metsas, aedmaasikad peenral. Ja seda teab ka iga laps, et metsmaasikad on igaühe päralt, aga aedmaasikad kuuluvad sellele, kes need kasvatas.

Tegelikult on lood metsiku ja aedmaasikaga märksa keerukamad. Peale metsmaasika leidub Eestis veel kaht liiki metsikult kasvavaid maasikaid. Maasikate perekonda kuulub ka muulukas. Muulukamarju võib ohtralt kasvamas näha paekivistel maadel kadakate vahel Põhja- ja Lääne-Eestis. Muuluka viljad ei värvu täiesti küpsena sügavpunaseks, vaid jäävad rohekas- või valk-

Pildistanud HENDRIK RELVE

jaspunaseks. Ka on need natuke suuremad ja magusamad kui metsmaasikad. Veel kasvab Eestimaal looduses kõrge maasikas. Selle üsna haruldase maasikaliigi taimed on, nagu nimigi ütleb, kõrgema kasvuga. Tema marjadel on meeldiv, aga omapärane muskaatpähkli maitse.

Pildil näha oleva maasika nimi on kuumaasikas. Kuumaasikas on õigupoolest kodustatud metsmaasikas. Juba pool tuhat aastat tagasi kasvati seda Euroopa kloostri- ja lossiaedades. Praegu võib kuumaasikat kohata nii metsas kui aedades. Linnud on seemneid laiali kandes aidanud taimel aiast loodusesse pageda. Kuumaasikas on lopsakama kasvuga kui metsmaasikas. Tema marjadki on veidi suuremad, kuid hapukamad.

Maasikale minnakse ikka selleks, et korjata marju. Tegelikult tasub noppida ka lehti. Kuivatatud maasikalehtedest saab hästi maitsvat teed.

Eriti meeldiv maitse on maasikalehteel siis, kui sekka segada vaarika-lehti. Sellisel teel on kasulik toime: jook korrastab kõhuhädasid ja võtab suust halva leha.

Maasikatest saab magusat moosi. Kui saak on rikkalik, võib pudelisse panna maasikamahla. Hästi maitsev on see rabarbrimahla segatult. Mõnikord kipub maasikamoos mõruks minema. See tuleb sellest, et maasikaseemneis on erilist mõruainet. Sama mõruaine on ka põhjuseks, miks mõnel lapsel värskete maasikate söömisest nahale punakad täpid ilmuvad. Kui nii juhtub, on õige järgmine kord maasikaid süüa piima, koore või meega. Siis jääb lööve tulemata.

Ainult ühel viisil on metsmaasikad minu meelest veel maitavamad. Siis, kui paned neid ühekaupa suhu otse metsas, kohe, kui leiad.

HENDRIK RELVE

Imesoojal suveõhtul

HILLI RAND

«Küll on täna ilus suveõhtu,» ütleb ema, «niisugust soojust näeb meie maal küll harva. Ehk läheksime veel jalutama, kas tahate?» «Jalutama?» küsivad lapsed. «Kuid on juba hilja, sel ajal peame ammugi voodis olema.»

«Kui läheksime siiski, ma ise luban,» ütleb ema jälle.

Ja nii nad siis lähevadki ja jalutavad oma kodu juures — suurte majade vahel. Pole enam valge, aga ka pime ammugi mitte ning õhk on tõesti nii soe, et ajab päris naerma.

Suur-suur kollane kuu hüppab ühelt katuselt teisele.

«Ega ta ometi maha kuku ja haiget saa?» küsib noorem õde.

«Ei kuku,» rahustab ema.

«Aga miks ta just meiega kogu aeg kaasas käib?»

«Ta tahab näha, kuhu me läheme,» arwab vend.

«Nii uudishimulik!» imestavad õed.

Aga ema seletab: «Kuu käib öösel iga inimesega kaasas, kui ta just pilve taga peidus ei ole.»

«Ohoo!» hüüavad lapsed. «Kuidas ta küll jõuab?»

«Kui kõik magama lähevad, siis on tal küll väga igav,» arwab vend.

«Ühed lähevad magama, teised tõusevad üles, nii see käib. Ei kuul hakka kunagi igav,» teab ema.

«Ta on täna väga rõõmus,» sõnab noorem õde.

«Kust sa tead?» pärib vanem õde.

«Kuu on täna täitsa ümmargune, sellepärast. Kui ta kitsamaks läheb, siis muutub kurvemaks,» selgitab noorem õde. «Ükskord oli Kuu nii kurvalt kitsas, et peaaegu nuttis.»

«Noo!» imestab ema.

«Muidugi. Sa vaata, kui lõbusad silmad tal täna on!»

Aegamisi on jõutud ringiga oma maja juurde tagasi.

«Kas tõesti siis jahedamaks ei lähegi?» imestab vanem õde.

«Kas öösel tohib nii soe olla?» küsib noorem õde.

«Oi, vaadake!» näitab vend.

Suurel võililleväljal nende maja ees on kõik lillenupud kinni. Ainult kaks suurt võilille seisavad kõrvuti keset välja ja nende õied on täiesti lahti.

«Need võililled seal keskel on vist isa ja ema, et nad tohivad nii kaua üleval olla.»

«Ju vist,» muigab ema, «aga nüüd lähme ruttu tuppa, nägite ise, et võilillelapsed juba kõik magavad.»

Illustreerinud REGINA LUKK

Vanaaegne amet

Tallinna Vanalinnast räägitakse eriti palju just Vanalinna päevade aegu. Kes ise sel ajal linna peale juhtub, märkab peale kõige muu huvitava tänavail liikumas vanaaegsetes rõivastes inimesi. Tallinna vanemates rajoonides aga liigub iga päev ringi üks ametimees, kelle tööriided ja tööriistadki on aegade jooksul väga vähe muutunud. Ta kannab musti rõivaid ja on ise ka tihti näost must, kätest rääkimata. Jajah, see ametimees on korstnapühkija. Tallinnas on kõige kauem — ligi viiskümmend viis aastat — korstnapühkijana töötanud Elmar Veskimägi. Kolmkümmend aastat hoolitses ta linna vanima osa — Toompea — eest. Kui korstnad-ahjud on korras, läheb tuba paremini soojaks ja ei teki tulekahju.

Tol ammusel ajal, kui Elmar Veskimägi ametit õppis, kestis õpiaeg kolm aastat. Tänapäeval saadakse sama töö selgeks kolme kuuga. Igast mehest korstnapühkijat ei saa. Kord oli Elmar Veskimäel õpipoiss, kes ahjulööre pühkis usinalt, aga katusele ei tahtnud sugugi minna. Kui ta lõpuks ikka üles läks, hakkas tal pea ringi käima. Elmar Veskimägi siis õpetas alt, et visaku õpipoiss ettevaatlikult korstnale kõhuli ja katsugu alla tulla. Nii too tegigi, tuli alla ja läks uut ametit otsima.

Kui korstnapühkija tööle minema hakkab, paneb ta kõigepealt mustad riided selga. Pluusi peale pannakse laia vaskpandlaga vöö. Selle vahele mahub parajasti kaks kulpi, üks suurem, teine väiksem. Nendega võetakse tahm ja tuhk lööriaukudest välja. Üle öla käib korstnaluud. Selle üks ots on raudtraadist ja sinna külge on seotud raudpomm. Pomm oma raskusega tõmbab luuda allapoole, korstnapühkija aga sikutab tagasi. Nii luuda edasi-tagasi liigutades tahm korstna küljest lahti saadaksegi. Luud on seotud 12—25 meetri pikkuse köie külge. Nii saavad puhtaks ka pikad korstnad. Kätte võtab korstnapühkija lühema traatluua, mis keeratakse rõngasse. Seda riistapuud kutsutakse rooliks. Rooliga puhastatakse lööre ja soe-müüri.

Kui selline must mees koju kutsutakse, kaovad väiksed lapsed tihtipeale teise tuppa ja piiluvad salaja ukse vahelt. Küllap nii mõndagi vallatud on hirmutatud: kui sa sõna ei kuula, viib korstnapühkija su ära. Elmar Veskimäge kartis ka üks väike tüdruk. Aga kui ta suuremaks kasvas, tuli ta julgelt vastu ja ütles: «Tere! Enam ma sind ei karda.»

Juba kolmandat aastat peab Elmar Veskimägi pensionipõlve. Nüüd Toompeale jalutama minnes tuleb ette palju tuttavaid kohti. Näe, selle maja pööning on rist-rästi lööre täis. Nagu oleks seal ämblikuvõrk, mitte korstna-jalg ja löörid. Kui praegu Toompeal töötav korstnapühkija helistab ja abi palub, siis Elmar Veskimägi läheb. Läheb ja aitab ämblikuvõrgus õige otsa üles leida.

VIIVI VARIKSAAR

Hernehirmutis

Meie vanaema kodu juures tehti väetiseküüni. Töömehed panid väetiseküüni katusele hernehirmutise. Vanaema, vanaisa, Taavi, Toomas ja mina rohisime seal ligidal peete. Taavi hakkas mind hirmutama, et see hernehirmutis elab. Algul ma ei uskunud, aga pärast hakkasin uskuma. Poisid mõtlesid mind hirmutada. Nad läksid väetiseküüni juurde ja tulid siis jälle tagasi. «Ta elab tõesti,» ütles Toomas. «Jaa, elab küll,» kinnitas Taavi. Lõpuks läksin Taaviga väetiseküüni juurde. Taavi hakkas kohe hernehirmutisega rääkima. «Tere!» ütles Taavi. «Tere!» vastas hernehirmutis. «Mis sa siin passid?» küsis Taavi. «Vaatan, kas siin on head lapsed.» Taavi rääkis hernehirmutisega palju. Õhtul ei julgenud ma magama jääda. Lõpuks poisid küll ütlesid, et Toomas tegi hernehirmutise häält, aga ma kartsin ikkagi.

HELEN SCHVEDE, Paide 1. Keskkooli IIb klassi õpilane

Okaspall

Jalutasime kord emaga metsa ääres. Äkki veeres meie nina eest läbi pall. Läksin kohe pallile järele, et vaadata, kuhu see veeres. Kui pall seisma jäi, nägin: see oli hoopis siil. Kuidas siil nii kiiresti veerema sai? Ema tuli ka vaatama ja tahtis teada, kuhu siil kiirustas. Läksime sinnapoole, kust siil veeres. Võsas mängisid poisid. Küsisime: «Kas teie hirmutasite siili?» Poisid jahmusid ja tunnistasid kõik üles. Jah, nemad proovinud siili kinni püüda, aga siil olnud nobedam ja jooksnud üle tee minema. Nii ta palliks muutuski. Ema seletas poistele, kui kasulik loom siil on. Poisid lubasid, et teine kord nad siili ei hirmuta.

HELEN NEIER, Paide 1. Keskkooli IIIb klassi õpilane

Lugu suitsupääsukesest

Päike paistis väga soojalt ja linnud laulsid. Vaatasin õues ringi, mida küll tegema hakata. Järsku nägin, et murul käib suitsupääsuke. Viisin ta tuppa ja panin tühja karpi. Karbinurka tõin rohtu ja sammalt. Pääsukesele meeldis siiski rohkem karbiserval istuda. Hakkasime talle terve perega kärbseid püüdma. Mu sõber Kaido ütles, et tema juures kasvuhuones on palju putukaid. Läksime tema poole. Hakkasime hoolega putukaid püüdma. Varsti tuli Kaido ema. Ta võttis pääsukese näpu peale ja pani linnu noka juurde putuka. Pääsuke lõi toksti ja putukat polnudki enam. Nüüd muudkui jalutasime pääsukesega ühe putuka juurest teise juurde. Varsti oli kasvuhuone putukatest tühi.

Mõne päeva pärast kostis karbist: «Tii! Tii! Tii! Tii!» Me rõõmustasime, et pääsukesel on juba parem. Ühel hommikul leidis aga ema pääsukese surnuna. Küll see oli kurb päev! Isa tõi labida ja me matsime pääsukese ühe suure männi alla. Meil oli pääsukesest väga kahju. Ootasime nii väga, et ühel hommikul tõuseb ta lendu.

MARTIN VALLER, Lelle 8-kl. Kooli IV klassi õpilane

«Meie pere pidulauas» —
joonistanud ASMO VILLAK Tallinna 46. Kk. III klassist

Lillekaardid

Tähtpäeval lilli kinkida on vana ja ilus komme. Talvel on lilled kallid. Kui kingime kuivatatud lilledega omatehtud kaardi, on saajal kindlasti hea meel.

Õisi kogume koos lehtede ja vartega. Väiksemad õied ja lehekesed sobivad paremini. Võõrasemad, saialilled, sinililled ja nurmenukud jäävad kuivatatult ilusad. Kõik kollased ja sinised õied säilitavad oma esialgse värvi, punased toonid seevastu muutuvad sageli pruunikamaks. Ilusaks jäävad tulbi õielehed ja sügiseseid puulehed. Kuivatame ka lihtsaid rohttaimi ja meelespeasid.

Korjatud õied ja lehed paneme võimalikult sirgelt ajalehtede vahele. Lillesüdamikud vajutame näpuga õhemaks, muidu õielehed kuivavad

krimpsu. Ajalehtedele paneme vajutiseks mõne raskema raamatu. Raamatu vahel taimi ei kuivatata, taimede mahl rikuks selle.

Paari nädala pärast võtame taimed välja. See on põnev toiming. Võib tulla üllatusigi — mõni õis on kuivanult ehk ilusamgi, teine võib jälle peettumuse valmistada. Kuivatatud taimed on õrnad ja haprad, neid käsitsemise ettevaatlikult. Sobivaks tööriistaks on seejuures pintsetid.

Hästi kuivanud taimed paigutame paksemale paberile või kartongile. Neid ettevaatlikult ümber asetades leiame meeldiva paigutuse ja värvide kooskõla. Õied ja lehed võivad kohati üksteise peal olla.

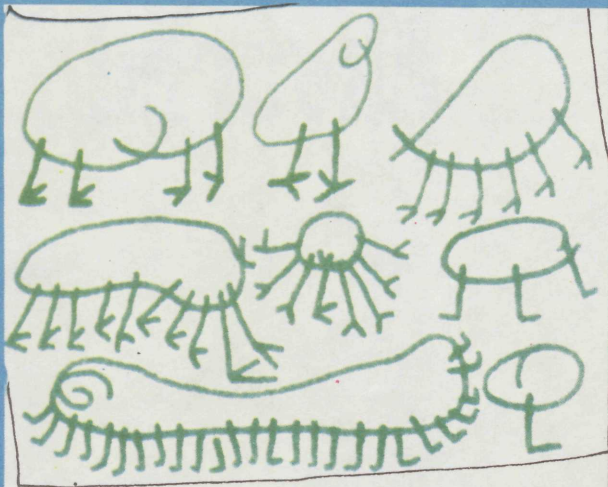
Siis võtame liimi või kliistrit ja kleebime lilled paberile kinni. Selleks hoiame vasaku käe sõrmedega taimed paigal ja paneme igale lehele ja õiele paberitükikesega liimi ääre alla ja vajutame ettevaatlikult kinni. Liimimine on täpne töö ja nõuab kannatust. Näpud ei tohi olla liimised, muidu jäävad taimed nende külge kinni ja lähevad katki. Kui aga juhtub, et õieke pudeneb, võib uue peale või kõrvale kleepida.

On hea, kui saad kaardile mingi läbipaistva ümbrise teha. Selleks sobib tellofaan või kile. Ümbris hoiab õrnu taimi pudenumise eest.

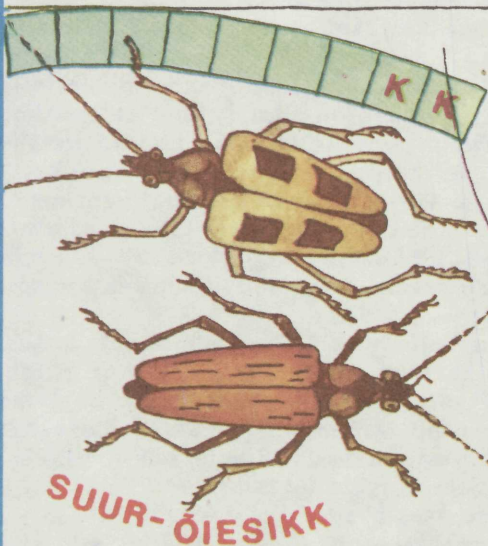

Kaardid valmistanud MAIMU TAMMSAAR

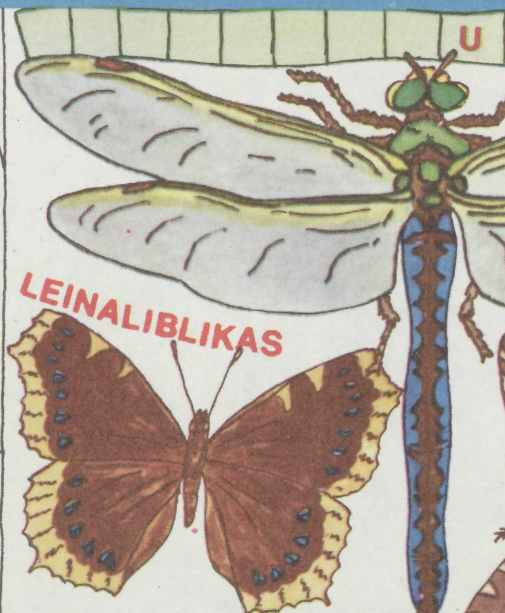

ATSI JOONISTUSEL ON: 1. SAJAJALGNE. 2. JÄRG. 3. LAUD. 4. ÄMBLIK. 5. SEEN. 6. VÄHK. 7. KANA. 8. PÖRNİKAS. LEIA JA KIRJUTA IGALE ÕIGE NUMBER PEALE.

LEIA PILDILT TUISUSIKK, TAEVASTIIB, HEINARITSİKAS, TONDIHOBU JA ADMIRAL. KIRJUTA NIMED RUUDUSTIKKU.

JUSS ALUSTAS SEITSETÄPP-LEPATRIINU JOONISTAMIST. JOONISTA PILT LÖPUNI JA VÄRVI ÄRA.

Joonistanud KURTI VOOL

ELKNÜ Keskkomitee ja ENSV Pioneerorganisatsiooni Nõukogu lastejakiri «Täheke» nr. 6. 1988. Ajakiri asutatud jaanuaris 1960. Ilmub kord kuus. EKP Keskkomitee Kirjastus. Toimetuse aadress: Tallinn 200 107, Pärnu mnt. 67-a. Toimetus käsikirju ei tagasta.

Kolleegium: E. Haamer, R. Järvi, E. Mardli, H. Mänd, K. Pejus, H. Rattiste, V. Variksaar. Telefonid: peatoimetaja E. Mardli 681-495, vastutav sekretär V. Variksaar 681-497, vanemtoimetaja J. Rannap 681-497, kunstiline toimetaja J. Tammsaar 681-400, toimetaja E. Allikmaa 681-538, tehniline toimetaja A. Lill 681-496, sekretär-masinakirjutaja A. Kuuskemaa 681-400.

Laduda antud 29. 04. 1988. Trükkida antud 19. 05. 1988. Trükkiarv 75 000. Osetpaber nr. 1. 60x90/8. Trükipoognaid 2. Arvestuspoognaid 2,91. Tingvärviõmismiseid 8,0. Tellimise nr. 1852. EKP Keskkomitee Kirjastuse trükkikoda, Tallinn 200 090, Pärnu mnt. 67-a.

Esikaanel HELDUR LARETEI joonistus «Jaaniõbb».

Детский журнал ЦК ЛКСМ Эстонии и Совета Пионерской организации Эстонской ССР «Тäheke» («Звездочка»). На эстонском языке. Выходит один раз в месяц. Типография Издательства ЦК КП Эстонии, Таллин, 200090, Пярну маantee, 67-а. Адрес редакции: ЭССР, Таллин, 200107, Пярну маantee, 67-а. Цена 20 коп. Объем 2 печ. листа. Тираж 75000. Заказ 1852.

HIND 20 KOP.

ИНДЕКС 78231

«Õhtu»

ENNO LEHISE akvarell 1986. a. (70×70 cm)

Akvarell

Akvarell on vesivärvidega paberile maalitud pilt ja ka vesivärv ise. Vesivärv (vesi ja värv) ongi vees lahustuv värv. Akvarell maalitakse tavaliselt paberile, kuid Idamaades ka siidile. On olemas eriline akvarellpaber, mis imab hästi vett. Akvarellimisel kasutatakse orava või tuhkruga, harvem soobli või kärbi karvadest tehtud pehmeid pintseleid.

Akvarellmaal on läbipaistev, paber kumab alati alt läbi. Kui paber enne maalimist niiskeks teha, siis sulavad maalides värvid üksteise sisse. Nii saab häguse pildi. Peenikese pintsliga võib kuivale paberile ka väga täpseid detaile maalida. Akvarelli iseärasus on see, et ei kasutata valget värvi. Akvarellis teevad kunstnikud sageli visandeid. Paber kuivab ruttu ja kunstnik teeb akvarelli kiiresti, seepärast sobib see tehnika hästi reisimuljete jäädvustamiseks (maastikud, linnavaated).

Vanad akvarellid on enamasti heledad, sest valguse käes värv pleegib. Sellepärast ei tohi kodus akvarelli seinale riputada nii, et päike peale paistab. Mõnikord kaetakse muuseumis akvarellid isegi tumeda riidega, mis ainult vaatamise ajaks kõrvale lükatakse.

Arhitektid kasutavad palju akvarelli. Nii saavad projektidel fassaadid (hoone esinduslikud küljed) ilusamad ja selgemad. Üks eesti tuntumaid akvarelliste on vanameister Enno Lehis. Tema töödes sulavad värvid väga julgelt üksteise sisse.